

دولت رئیسی برای ایجاد تغییر در دانشگاه چه مسیری پیش‌رو دارد

تحول با احیای دانشگاه

جلسه پرسش و پاسخ انتقادی دانشجویان با رئیس‌جمهور ۱۶ آذر برگزار می‌شود

معین رضینی
روزنامه‌نگار

سیدابراهیم رئیسی روز گذشته در مراسم آغاز سال تحصیلی دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی و فناوری کشور در دانشگاه تهران حضور پیدا کرد. او مانند روسای جمهور پیش از خودش بار دیگر بر اهمیت محیط دانشگاه در ساخت کشور تأکید کرد و گفت: «همه‌بخش‌های جامعه باید به نظریات و سخنان دانشگاهیان و صاحب‌نظران توجه کنندو کرسی‌های آزاداندیشی ونظریه‌پردازی در دانشگاه‌ها بیش از پیش رونق بگیرد.» رئیسی در بخش دیگری

گفت‌وگو

 	امین اقرلو، مسئول اسبق بسیج دانشجویی دانشگاه تهران در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:
---	---

با امین اقرلو، مسئول اسبق بسیج دانشجویی دانشگاه تهران به مناسبت سخنان روز گذشته
روزنامه‌نگار
سیدابراهیم رئیسی در مراسم آغاز سال تحصیلی دانشگاه‌ها به گفت‌وگو نشست‌ه‌ایم
و از وی درمورد برنامه‌هایی که دولت سیزدهم برای ایجاد تحول در فضای دانشگاه‌ها باید به کار گیرد پرسیده‌ایم. متن این گفت‌وگو در ادامه ازنظر شما می‌گذرد.

۱۱۱

دولت سیزدهم چه برنامه‌ای را باید در پیش بگیرد تا بدون آنکه دانشگاه دچار سیاست‌زدگی شود، نشاط سیاسی- اجتماعی به این نهاد بازگردد؟
بخشی از تلاش‌ها برای ایجاد نشاط سیاسی- اجتماعی در دانشگاه‌ها وابسته به دانشجویان و تشکل‌های فعال در دانشگاه است و بخشی از آن نیز به فضای بیرونی دانشگاه بازمی‌گردد. به‌عنوان مثال در دولت اصلاحات از آنجاکه رئیس این‌دولت معتقد به نقش مهم دانشگاه در شکل‌گیری جامعه مدنی بود، نقش این نهاد پررنگ شد و دانشگاه‌ها فعال‌تر از گذشته شدند، اما در دولت‌های بعدی به‌دلیل شرایط مختلف شاهد یک سیاست‌زدایی از محیط دانشگاه بوده‌ایم که حاصلش رخوت کنونی بوده است. آقای رئیسی در دوران جدید بایدرویکرد بازگشت به دانشگاه را باید در پیش بگیرد. ایشان باید راه‌حل مسائل مختلف کشور را در درون دانشگاه جست‌وجو کند. ازطرفی به‌نظر من مهم‌تر از بازگشت به دانشگاه مساله اصلاح سیاست‌های اقتصادی است. متأسفانه باتوجه به شرایط کشور سیاست‌های اقتصادی که توسط دولت‌های مختلف طی چندین سال گذشته اتخاذ شده، باعث تشدید روحیه فردگرایی در میان جامعه و به تبع آن محیط دانشگاه شده است. اساسا فردگرایی باعث ایجاد رخوت در فعالیت‌های جمعی می‌شود، به همین دلیل است که در این سال‌ها هیچ گروه یا صنفی ازجمله گروه‌های وابسته به نهاد دانشگاه نتوانسته‌اند در جامعه جریان‌ساز باشند. البته بخش مهمی از آزادی تشکل‌ها و دانشجویان در انجام فعالیت‌های سیاسی- اجتماعی و

دانشجویی وابسته به وزارت علوم و سیاست‌هایی است که پیگیری می‌کند؛ اینکه چقدر به تشکل‌ها در تصمیم‌گیری‌های درون دانشگاهی وزن می‌دهد، چقدر خود دانشگاه‌ها را محل تصمیم درمورد تصمیمات خودشان می‌کند. ما یک دوره‌هایی داشتیم که خیلی اوقات خود دانشگاهیان، چه اساتید و چه دانشجویان، دخالت جدی در تصمیم‌گیری‌های درون دانشگاهی داشتند، اما در یک دوره‌هایی کاملاً می‌بینیم که دانشگاه خصوصاً روسای دانشگاه تابع بیرون دانشگاه هستند و از بیرون دانشگاه خیلی از تصمیمات گرفته می‌شود و به دانشگاه‌ها دیکته می‌شود. در این شرایط ابعاد تشکل‌ها و تمام فعالیت‌های درون دانشگاهی هم دچار افول می‌شوند، کمااینکه بارها و بارها شده‌اند. چه در دوره احمدی‌نژاد و چه در دوره روحانی چنین سیاستی شکل گرفت. یکی از نکات مهم هم این است که دولت‌ها باید تحمل نقد خودش‌ان را بالا ببرند. واقعیت این است که در دولت خاتمی تحمل نقد خیلی بیشتر بود، اما در دوره احمدی‌نژاد و روحانی به‌شدت تحمل نقد پایین آمد و عملاً منجر به این شد که خیلی از حرف‌ها زده نشود. آنجایی‌هم که تشکل‌ها به‌رسمیت شناخته شدند مواردی بوده که صحبت‌ها در راستای منافع دولت قرار گرفت. نمونه آن را می‌توانیم در حضور سال ۹۵ روحانی در دانشگاه ببینیم یا بعضی از حضورهای احمدی‌نژاد در دانشگاه‌ها که کاملاً با حضورهای خاتمی یا حضورهایی که رهبری در دوران ریاست‌جمهوری خود در دانشگاه‌ها داشتند، یک رویکرد کاملاً متفاوتی را شاهد هستیم. من فکر می‌کنم رویکردی که رئیسی درپیش گرفته، حداقل حضورش قبل از انتخابات در دانشگاه و جسارتی که برای شنیدن حرف‌های بچه‌ها داشت شروع خوبی است و امیدوارم این نگاه ادامه و بسط پیدا کند و ما شاهد این باشیم که رئیس‌جمهور حرف‌های دانشگاهیان را بشنود و راه‌حل‌هایی برای مسائل کشور پیدا کند.

در برنامه حضور رئیسی در دانشگاه تهران تشکل‌های دانشجویی تریبون نداشتند. نظراتان در این رابطه چیست؟

محمدصادق میرزایی، عضو اسبق شورای مرکزی اتحادیه جامعه اسلامی دانشجویان:

روسای دانشگاه‌ها بنظر دانشگاهیان انتخاب شوند

تحمل داشته‌باشد. نباید این را فراموش کنیم که فضای دانشگاه با بیرون تفاوت دارد. این فضا محل اندیشه و اندیشیدن است. در این محل حتی کسی که بیرون ممنوع از سخنرانی است، باید بتواند صحبت کند. دانشگاه محفل فرهیختگان است و کسانی پای صحبت فرد هستند که با سایر افراد جامعه متفاوتند. باید وسعت دید بیشتری در دانشگاه وجود داشته‌باشنداینکه فضابسته‌تر از فضای عمومی و سیاسی کشور باشد. وقتی به فضا وسعت بدهید، می‌توانید انتظار داشته باشید بارش اندیشه اتفاق بیفتد و رختی که در این۸۰سال در فضای دانشگاه بوده، کمتر شود. من در دولت احمدی‌نژاد دانشجوی بودم. کاملاً مشخص است که در آن دوره چقدر نقد تحمل می‌شد و در دوره روحانی چقدر نقد تحمل می‌شد. حداقل در تشکل‌هایی که من فعالیت می‌کردم این انتقادها در دولت روحانی جواب سفت‌وسخت‌تری داشت.

یکی از معضلات تشکل‌های دانشجویی، استفاده ابزاری از آنها بوده است. در دوره‌هایی فضای دانشگاه‌ها به همین علت و همچنین اقدامات روسای دانشگاه‌ها به سمت سیاست‌زدگی رفته است. پیشنهاد شما در این حوزه چیست؟

اگر بخواهیم نگاه ابزاری در دانشگاه نباشد باید در این فضا استقلال وجود داشته باشد. اگر رئیسی بخواهد فرآیندی را طراحی کند که باعث رشد دانشگاه شود، بهتر است روسای این نهاد مهم با نظر خود دانشگاهیان انتخاب شود. وقتی خارج از مجموعه دانشگاه فار از اینکه در داخل دانشگاه چه می‌گذرد، یک نظر مدیریتی اعمال شود فضا به این سمت خواهد رفت. وقتی دولت به‌دنبال یک اهرم قدرت برای کنترل دانشگاه است وبراساس آن افراد را انتخاب کند، فضا به این سمت خواهدرفت. تا به‌امروز همین گونه بوده و انتخاب رئیس دانشگاه انتخابی خارج از دانشگاه بوده است. به‌جز دوره‌ای محدود که شاید انتخاب روسای دانشگاه در داخل دانشگاه انجام گرفته، افراد براساس حمایت یا نزدیکی به جریان‌ات سیاسی دولت انتخاب می‌شوند، به همین اساس از آنها انتظار می‌رود اهداف سیاسی دولت را در دانشگاه اعمال کنند. هر دولتی سیاسی دارد و کسانی را انتخاب می‌کند که سیاست‌هایشان را اعمال کنندولی این باید چارچوب‌گذاری شود که این هم‌سویی چه اندازه باید باشد. آیا باید این هم‌سویی در همه زمینه‌ها باشد؟ اگر این فضا حاکم شود افرادی بله‌قربان گو حاکم می‌شوند. این باعث سقوط دانشگاه می‌شود. این وضعیت آزادی بیان را سلب می‌کند. در این فضا آزادی رنگ می‌بازد. وقتی شما بپذیرید دانشگاه به‌عنوان یک نهاد بالغ می‌تواند تصمیم‌گیری کند و محترم شمرده شود، می‌توان از آزادی بیان صحبت کرد. تا زمانی که نگاه این باشد که افرادی بیابوریم که سیاست‌های ما را اعمال کنند، اجازه استقلال و آزاداندیشی داده نمی‌شود.

این یکی از نقایص است. متأسفانه مشکلی که ما با اطرافیان خیلی از مسئولان داریم این است که خیلی از اقتضائات را درک نمی‌کنند. من فکر می‌کنم رئیسی باید یک مساله را مورد توجه قرار دهد و آن هم اینکه در خیلی از مسائل اگر خودش وارد نشود، اطرافیان اجازه نمی‌دهند مساله حل شود. من فکر می‌کنم متأسفانه چون اطرافیان رئیس‌جمهور نگاه تشریفاتی به حضور ایشان در دانشگاه دارند، این اتفاق افتاد. امیدوارم در ۱۶ آذر شاهد چنین اتفاقاتی یا اتفاقاتی مشابه سال‌های گذشته نباشیم.

مورد دیگری که در بین صحبت‌های خود نیز اشاره کردید بحث کرسی‌های آزاداندیشی بود که از سال ۸۸ تا ۹۸ چه در زمان احمدی‌نژاد چه در زمان روحانی رهبری بارها بر برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی و ایجاد چنین فضایی تأکید کردند، اما همچنان خلأ همچین فضایی در دانشگاه‌ها احساس می‌شود. در این زمینه نقدتان به دولت قبل و پیشنهادتان به دولت رئیسی چیست؟

به‌نظر من اسبق اصلی کرسی‌های آزاداندیشی این بوده که فرد مزده شده‌اند و در قالب آیین‌نامه‌ها و قوانین قرار گرفتند و عملاً فقط در شکل باقی مانده و از محتوا تهی شدند. من فکر می‌کنم مساله جدی درمورد کرسی‌های آزاداندیشی این است که اگر تحمل نقد وجود داشته باشد و فرد احساس کند می‌تواند به راحتی حرفش را بزند و مورد حمله‌های شدید درون و بیرون دانشگاه قرار نمی‌گیرد، خودبه‌خود این فضاها شکل خواهد گرفت، اما وقتی ما می‌بینیم کرسی برگزار می‌شود و دوستان فشارهایی می‌آورند و مسائلی مطرح می‌شود، دچار مشکل در ایجاد فضای آزادانیشانه در دانشگاه می‌شویم. در برخی دوره‌ها مثلاً استادی می‌آید در یک سخنرانی نقدهای تندی را نسبت به ساختار هیات‌های علمی، ساختار جذب، ساختار پایان‌نامه‌ها و... وارد می‌کند و بعد گروه به‌واسطه حرف تندی که زده و نقدهایی که وارد کرده با او برخورد می‌کند. کلاس‌های او را می‌گیرند و تبدیل وضعیت او را دچار مشکل می‌کنند. ما معمولاً می‌گوییم تحمل در

 	فاطمه سادات طباطبایی، عضو اسبق شورای مرکزی اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان مستقل در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:
---	--

نگاه‌های سیاست‌زده مانع شنیده شدن مطالبات است

پیرامون وضعیت فعلی فضای سیاسی-اجتماعی دانشگاه‌های کشور با فاطمه سادات طباطبایی، عضو اسبق شورای مرکزی اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان مستقل به گفت‌وگو نشست‌ه‌ایم. متن این گفت‌وگو در ادامه از نظر شما می‌گذرد.

۱۱۱

همان‌طور که مستحضرد فضای سیاسی دانشگاه در دوره ریاست‌جمهوری دولت‌های قبل دچار رخوت شده است. به‌نظر شما اکنون رئیسی برای خروج دانشگاه از این فضای رخوت‌زده باید چه کند؟

پیشنهاد اولم این است که فاصله بین دانشجویان و رئیس‌جمهور کم شود. چون ممکن است بین مطالبات دانشجویی و رسیدن این مطالبات به گوش رئیس‌جمهور فاصله بیفتد و هم با توجه به اینکه محتمل است افرادی که در راس قرار می‌گیرند به‌خاطر نگاه‌های سیاست‌زده چه در وزارت علوم چه در مسئولیت‌های دیگر، مطالبات دانشجویی مخصوصاً آنهایی را که مطالبات درستی یا به اصطلاح نقطه‌زنی‌های دانشجویی است را به گوش رئیس‌جمهور نرسانند، بهتر است این فاصله کم شود. برای کم‌شدن این فاصله به‌نظرم یک شورای مشورتی متشکل از دانشجویان که ذائقه‌های مختلف سیاسی دارند- که حالا مشخصاً می‌توانند از تشکل‌های مختلف باشد یا نباشد- تشکیل شود. و این شورا با یک واسطه به رئیس‌جمهور وصل باشد. حالا این واسطه می‌تواند یکی از وزرا یا مشاوران رئیس‌جمهور باشد که بتوانند جلسات ثابتی را داشته باشند. ثمره این جلسات این است که دانشگاه زنده می‌شود و دانشجویان حس می‌کنند که اصالت دارند و می‌توانند در فضا اثرگذار باشند. در این حالت یک مقدار رخوت فضای سیاسی دانشگاه گرفته می‌شود. این را هم بگویم که این شورا قرار نیست سیاستگذاری خاصی کند، بلکه بیشتر شورای مشورتی است که مسائل روز را به گوش رئیس‌جمهور می‌رساند، سپس برای این مسائل یک گروه از دانشجویها تشکیل می‌شود و دانشجویها با بررسی و تحقیق یک راهبرد عملیاتی برای آن پیاده می‌کنند. بعد آن راهبرد را به رئیس‌جمهور می‌دهند تا قابلیت‌ها و ظرفیت‌های اجرایی آن بررسی و اجرا شود. وقتی که چنین بهایی به دانشجویان داده شود و ببینند که چه اثرگذاری ای دارند، در این شرایط فضای دانشگاه پویاتر می‌شود و از آن فضای رخوت‌زده و سیاست‌زده بیرون می‌آید. بنابراین این اولین قدم در ترمیم ارتباط اولین مسئول

بیرون دانشگاه نیست، اما این تحمل در درون دانشگاه هم نیست. چون تحمل وجود ندارد، عملاً کرسی‌های آزاداندیشی شکل نمی‌گیرد. حالا ما هر چقدر هم آیین‌نامه و قانون بگذاریم، با رهم یک رقم تهی از محتوا خواهد بود.

چطور می‌شود این مشکل را اصلاح کرد؟

اولا باید یک مساله ترویجی فرهنگی اتفاق بیفتد و بعد یک‌سری مصونیت‌هایی شکل بگیرد که اگر این مصونیت‌ها ایجاد شود و در عین حال بحث ترویجی و فرهنگی آن هم اتفاق بیفتد، فکر می‌کنم خودبه‌خود این فضا باز خواهد شد. کما اینکه ما دوره‌هایی را داشتیم، خصوصاً قبل از دوقطبی شدن فضای اجتماعی کشور، قبل از سال ۸۸، کرسی‌های آزاداندیشی خیلی پررنگ‌تر بود، اما متأسفانه بعد از اتفاقات ۸۸ که فضا به‌شدت دوقطبی شد، این هم افول کرد.

می‌توانیم بگوییم در سال‌های اخیر آزادی‌های اجتماعی در فضای دانشگاه محدودتر شده است؟

بله. مساله این است که حساسیت خیلی بالا رفت و وقتی حساسیت بالا می‌رود و شما هر حرفی می‌زنید، در یکی از دو جبهه موافقان حاکمیتی یا براندازان طبقه‌بندی می‌شوید، افراد به‌خاطر تبعاتی که برای آنها ایجاد می‌شود، خیلی از حرف‌ها را نمی‌زنند. وقتی حرف‌ها زده نمی‌شود، گفت‌وگو شکل نمی‌گیرد، وقتی هم گفت‌وگو مختل شود، عملاً فرآیند اندیشه دچار چالش می‌شود. به‌نظر من دولت‌ها به‌طور طبیعی به این سمت می‌روند که کسانی که پیاده‌نظام آنها در دانشگاه‌ها دارند عمل می‌کنند را مورد حمایت قرار می‌دهند و با کسانی که آنها را نقد می‌کنند، برخورد می‌کنند. این طبیعی است. اینجا دانشجویان نقش پررنگی دارند. دانشجویان باید سعی کنند استقلال هویتی خود را حفظ کنند و نهاد دانشگاه‌ها هم باید تلاش کند استقلال خود را از خیلی از نهادهای بیرونی حفظ کند. خیلی از اتفاقات به این خاطر است که دانشگاه تسلیم نهادهای بیرونی می‌شود.

 	فاطمه سادات طباطبایی، عضو اسبق شورای مرکزی اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان مستقل در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:
---	--

نگاه‌های سیاست‌زده مانع شنیده شدن مطالبات است

اجرایی کشور، رئیس‌جمهور با کف دانشگاه‌ها است. همچنین از دیگر ظرفیت‌های دانشگاه جنبش دانشجویی است که به‌واسطه بی‌مهری و سیاست‌زدگی روسای‌جمهور قبلی ضعیف شده است. در همین راستا یک مساله دیگر که به رئیس‌نمهور پیشنهاد می‌کنم در این فضا انجام دهد، مساله احیای آزاداندیشی به‌خصوص برای تشکل‌های دانشجویی است. در همین جریان رهبرمعظم انقلاب بر مساله آزاداندیشی بسیار تأکید کرده‌اند و اگر واقعاً رئیسی به این مساله (آزاداندیشی) قائل است، به‌نظرم باید به جریان دانشجویی قوت و ضریب ده؛ این قوت و ضریب را جز با بازسازی فضای دانشجویی نمی‌توانیم انتظار داشته باشیم. وقتی زمان طاغوت را نگاه می‌کنیم مبارزه سیاسی دغدغه‌ای می‌شود که قوت می‌گیرد و مبارزه می‌کند، ولی الان می‌بینیم این فضا در دانشگاه و دانشجویان وجود ندارد. دلایلش هم بسیار است.

به‌نظر می‌رسد در سال‌های اخیر، دولت‌ها تا جایی از تشکیلات دانشجویی حمایت کرده‌اند که مواضع و رویکردهای‌شان با مواضع دولت یکسان باشد. در صورتی که اختلاف‌نظری میان دانشجویان و مواضع دولت‌ها پیش بیاید، حمایت مسئولان از آنان قطع می‌شود و در ادامه تصمیم‌گیری‌ها، نظر و پیشنهاد تشکل‌های دانشجویی دیگر مثل سابق برای دولت‌ها و مسئولان چندان اهمیتی ندارد. تجربه و نظر شما در این باره چیست؟

اینکه استفاده ابزاری از دانشجویان بشود یا نشود به خود دانشجویان بستگی دارد. درست است که دانشجو دغدغه‌مند است، ولی شاهد این هستیم که جریان‌ات مختلف سیاسی، در فضای دانشجویی به‌دنبال پایگاه هستند و نزدیک ایام انتخابات‌ها که می‌شود، تشکل‌های دانشجویی یک‌بارمصرف پدید می‌آیند. به‌طوری که تشکل‌های دانشجویی که ریشه‌ای ندارند، به‌تازگی و در آن ایام پیش از انتخابات تاسیس شده‌اند و تا دوره بعد از انتخابات هیچ خبری از آنان نیست. بنابراین دانشجو تشکل نمی‌شود و دستمایه بازی‌های سیاسی احزاب قرار دهد. این تشکل مثلاً اگر چهار سال به قبل فعالیت داشته و الان فعالیت ندارد، مشخص است با چه هدفی ایجاد شده و طبیعی است مطالبات و فضای سیاسی خاصی را دنبال می‌کند و در ابتدای امر خود را تبدیل به ابزاری برای جریان سیاسی خاصی کرده است. دانشجویان باید با بصیرت و نگاه محکم‌تری فضای فعالیتی خود را انتخاب کنند.